

הרה"ג אשר וייס שליט"א

כשרותו של תרנגול המשי - מכתב

אדר תשע"ג

לכבוד הרה"ג

מרביץ תורה ומצוה רבים

ר' יהודה הלוי עמיחי

מכון התורה והארץ

כת"ר ביקשני לחוות דעתי בענין כשרותו של תרנגול המשי (SILKIE). הנתונים שמסר לי כת"ר הם כדלקמן: תרנגול המשי הוא תרנגול קטן (בגובה ומשקל) מתרנגול רגיל. צבע עורו הוא סגול שחור. לזכר יש חמש אצבעות ברגל (לעומת ארבע שיש לתרנגול רגיל). גופו מכוסה בפלומה שער ולא בנוצות רגילות, ויש לו כיסוי נוצות גם על רגליו. כמו כן צבע הכרבולת שלו (כחול שחור) וגם המראה שלה שונה מכרבולת רגילה. יש לו זקן, ונוצות הכנף והזנב שלו קצרות. הוא יכול לחיות ביחד עם תרנגול רגיל. תרנגול זה בשרו נאכל בארצות מוצאו (סין, יפן), אבל בארץ איננו נאכל ומשמש בעיקר לנוי וכחיית מחמד, ועל כן למעשה שואל כת"ר בעיקר לגבי אכילת ביציו.

א. הן ידוע שנתנה תורה סימני טהרה בבהמות ודגים, אך לא כן בעופות, בהם לא ניתנו סימנים אלא התורה מונה והולכת את העופות הטמאים לשמותיהם, ומשו"כ כתב הרמב"ם בפ"א ממאכ"א הט"ו, דכל הבקי בהם ובשמותיהם יכול לאכול עוף שאינו מהם ללא כל בדיקה. אך מ"מ מצינו במס' חולין (נ"ט ע"א) סימן אחד לטומאה וג' סימני טהרה. כל עוף שדורס ואוכל טמא, וכל שיש בו זפק ואצבע יתירה וקורקבנו נקלף ביד, טהור.

ונחלקו הראשונים בסימנים אלה, ושלוש מחלוקות בדבר:

א. לדעת הרמב"ם (שם הט"ז) כל עוף שמוחזק שאינו דורס ואוכל ויש בו אחד משלשת סימני הטהרה מותר לאוכלו.

ב. דעת הגאונים שהביא שם הרמב"ם (הי"ט), והיא דעת רבינו חננאל כמ"ש שם המ"מ, דלא סמכינן על סימן אחד אלא על סימן דקורקבן נקלף ביד. וכבר האריכו הפוסקים לבאר בכמה דרכים לשיטה זו מה תועלת יש בשאר הסימנים אם סומכין רק על סימן זה ובסימן זה סגי, ובהכרח שבמקום שאין הקורקבן לפנינו סומכים על שאר הסימנים, או

אפשר דאם נבדקו שאר הסימנים ונמצאו כשרים שוב אין צריך לבדוק את הקורקבן, ע"ש.

ג. שיטת רש"י (שם ס"ב ע"ב) דלא סמכין כלל על הסימנים אלא על מסורת בלבד כיון דאם העוף דורס טמא הוא, ולעולם צריך לחשוש שמא העוף דורס. ושלש הדעות הובאו בטור יו"ד סימן פ"ב, ע"ש.

ועוד נחלקו הראשונים במה שאמרו דאם העוף דורס טמא הוא מה פירושו, וגם בזה מצינו ג' פירושים:

א. רש"י פירש בתחילת הסוגיא (נ"ט ע"א ד"ה הדורס) דכל שאוחז את האוכל בצפרניו ומגביהו מן הקרקע הוי דורס. אך שוב כתב (ס"ב ע"א ד"ה והני מילי) דכל שנותן רגלו על האוכל ומחזיקו שלא ינוד כשהוא אוכל הוי דורס.

ב. דעת ר"ת שהובאה בתוס' (ס"א ע"א ד"ה הדורס) דכל שאוכל את טרפו מחיים ואינו ממתיך עד שימות הוי דורס, וכ"כ הרא"ש (סימן נ"ח) והרשב"א שם.

ג. הרמב"ן (חולין נ"ט ע"א) פירש שהורג את טרפו בנעיצת צפרניים הוי דורס, וכך הביא בשמו המ"מ (פ"א ממאכ"א הט"ז) וכתב הר"ן שם שזה הפירוש הנכון, ע"ש.

ולפי כל הפירושים מובן מה שהביא הטור בשם רבינו זרחיה הלוי דקבלנו מסורת מאבותינו "שכל עוף שחרטומו רחב וכף רגלו רחבה כשל אווז בידוע שאינו דורס". שהרי במקור רחב וכף רגל שטוחה אין כלל בידו לדרוס לפי כל הפירושים הנ"ל, ודו"ק בזה.

ולהלכה נחלקו השו"ע והרמ"א בסימן פ"ב סעיפים ב' - ג'. דהמחבר כתב דיש לסמוך על סימני הטהרה, והביא גם את דברי הטור בשם הרז"ה. אך הרמ"א כתב על דבריו "וי"א שאין לסמוך אפילו על זה ואין לאכול שום עוף אלא במסורת שקבלו בו שהוא טהור, וכן נוהגין ואין לשנות". ומקור דברי הרמ"א באיסור והיתר הארוך (כלל נ"ו אות י"ח).

הרי שלדעת המחבר כל שהוחזק שאינו דורס ויש בו סימני טהרה מותר באכילה, אך לדעת הרמ"א אין לאכול שום עוף ללא מסורת ברורה.

ולכאורה היה נראה לפי"ז דכיון דידיעין שתרנגול המשי אינו דורס, ויש בו את כל שלשת סימני הטהרה הנ"ל, מותר לאוכלו לשיטת השו"ע ואסור לאוכלו לשיטת הרמ"א. ונמצא דלבני אשכנז עוף זה וביציו אסורים באכילה, אך לאחינו הספרדים מותרים הם באכילה.

אמנם יש מגדולי הפוסקים הספרדים שכתבו דבהלכה זו נהגו גם בקהילות ספרד להחמיר כדעת הרמ"א, כ"כ בכף החיים (ס"ק כ"ט) בשם הרב זבחי צדק שגם בני ספרד לא הקלו בזה אלא בשעת הדחק אבל לכתחלה קבלו עליהם חומרא זו שלא לאכול עוף אלא במסורת, ובעל כה"ח כתב דמשום כן לא האריך בסימני עופות כיון שלא נהגו לאוכלן אלא עפ"י המסורת, ע"ש.

ב. אלא שיש לדון בזה דהלא ברור כשמש שמין עוף זה ממיני התרנגולין הוא, אלא שזן מסויים הוא, ויש לעיין אם דינו כשאר התרנגולים וכשר, או שמא כיון שמשונה הוא מאותן התרנגולים שיש לגביהם מסורת אין לאוכלו אלא עפ"י מסורת.

וכבר נחלקו גדולי ישראל במשך הדורות בעופות רבים בשאלה זו, מה מדת השינוי בזנים שונים כדי להצריך מסורת, וכבר כתב בכנסת הגדולה שם בהגב"י אות ל"ב דגם הרמ"א לא נחלק על השו"ע אלא כשיש בעוף שינוי גדול ולא שינוי קטן שאין בו משמעות. ועיין בשו"ת ערוגת הבושם (יו"ד סימן ט"ז) המובא בדרכי תשובה (שם ס"ק כ"ד) שכתב דלא צריך מסורת אלא כאשר נראה בעליל דהוי מין עוף חדש שיש בו צורה חדשה, אבל אם כל השינוי אינו אלא בגודל העוף שהוא גדול או קטן מבני מינו הכשרים לא צריך מסורת, והדרכי תשובה הסיק דלא מהני הני סימני טהרה אלא כאשר העוף דומה לחלוטין לעופות הכשרים ואינו שונה מהם אלא בגודלו, אבל כל שמשונה הוא מן הכשרים שינוי כלדהו כגון בגודל אבר מסויים אינו נאכל אלא במסורת, והביא כן משו"ת מהרי"א הלוי (ח"א סי' קכ"ו) עי"ש.

ולענ"ד החמיר בזה חומרא יתירא, וכבר נהגו להקל בכמה וכמה מינים שנחלקו בהם כגון התרגול ההודי, וכדו'. אלא נראה דכל שאין בו אלא שינויים קטנים סמכין על סימני הטהרה, אבל לא בשינוי גדול. אמנם קשה להגדיר בזה הגדרות מדוייקות.

ומ"מ נראה לגבי תרגול המשי דודאי יש בו שינויים ניכרים מאוד לגבי שאר התרגולים בכמה תחומים:

א. צבעו שונה לחלוטין מן התרגולים הכשרים דלכולן צבע בהיר ותרגול זה צבע עורו כחול כהה כעין שחור.

ב. כנפיו זנבו שונים במבנה שלהם וקצרים מאברי התרגול המצוי.

ג. כל התרגולים יש להם נוצות ותרגול זה מכוסה בפלומה ולא בנוצות.

ד. שאר התרגולים רגליהם נקיות מנוצות ורגלי תרגול זה מכוסות פלומה כמו שאר חלקי גופו.

ה. התרגולים הכשרים יש להם ארבע אצבעות ברגליהן ותרגול זה יש לו אצבע נוספת.

והנה בענין האצבע החמישית שיש לעוף זה יש לדון בשני פנים: א. מצד השינוי שעוף זה משונה מן התרגולים הכשרים. ב. מצד דין "כל יתר כנטול דמי". שהרי אחד משלשת סימני הטהרה שיש בעופות הכשרים היא אצבע יתירה, דהעופות הטמאים יש להם שלש אצבעות והעופות הכשרים יש להם אצבע יתירה והיא אצבע רביעית, וכיון שעוף זה יש לו אצבע חמישית הוי ליה כאילו האצבע הרביעית ניטלה ושוב חסר לו מסימני הטהרה.

והביא מע"כ שבשאלה זו נחלקו אחרוני בתראי במין עוף מסויים שהיה דומה לחלוטין לתרגול המצוי בינינו אלא שהיו ברגליו חמש אצבעות, שלש קדמיות ושתי אחוריות. בשו"ת מנחת יחיאל (ח"ג סימן צ"ו) כתב דעד כאן לא אמרו כלל זה דכל יתר כנטול דמי אלא לגבי דיני טריפות ולא לגבי סימני טהרה, וכיון שכן אין כל ריעותא בעוף זה, שהרי אם ניטל אצבע מרגלו אין העוף נטרף.

אך בשו"ת דובב מישרים (ח"א סימן פ"ט) האריך בזה בבקיאיות נפלאה להראות פנים לכאן ולכאן בשאלה אם כלל זה דכל יתר כנטול דמי נאמר רק בטריפות דתלוי בחיות או אף בשאר הלכות שבתורה. ומ"מ כתב בסו"ד דכיון שאין בזה ראיות ברורות יש להחמיר, וכך נוהג הוא להחמיר בזה. הרי שהחמיר בתרגול שיש לו חמש אצבעות אף שבשאר

מראהו ותכונותיו הוא דומה לגמרי לתרנגול כשר, וכ"ש שיש להחמיר בתרנגול המשי השונה לגמרי מן התרנגול המצוי.

ובענין השינוי בצבע העור הביא בדרכי תשובה (ס"ק ל"ג) שנחלקו האחרונים בתרנגולים שצוארם אדום, ובשו"ת שערי צדק (יו"ד סי' פ"ג פ"ה וצ') כתב שאין לאוכלן בלי מסורת, וכ"כ בשו"ת נטע שורק (סימן ח' אות ב'), וכך כתב הדרכי תשובה בשם אביו הגדול. אך הביא משו"ת בית נפתלי (סי' י"ח) ששאל את הגאון הגדול רבי יהודה מודרין בעל הזכרון שמואל עמ"ס גיטין וכתב שהמחמירים הפריזו על המדה, שהרי גם בבני אדם יש מי שצבע עורו אדמדם, ע"ש.

ונראה לכאורה שתרגול המשי גרע טובא מאותן התרנגולין שצבע עור צוארם אדום, דהרי כל בשרו של תרנגול זה מראשו עד זנבו כחול כהה ושונה בתכלית מן התרנגול המצוי.

והנה במס' חולין (ס"ה ע"א) מבואר דסומכים על שכן ונדמה, דהיינו כל מין שהולך עם הטהורים טהור וההולך עם הטמאים טמא, וכן אם דומה לטהור טהור והדומה לטמא טמא. וכבר דנתי באריכות בשאלה אם תרנגול זה דומה לתרנגולים הכשרים.

אך באמת נחלקו הראשונים בפירוש נדמה. רש"י פירש שדומה להם במראה, אך הרשב"א שם פירש דומה בסימניו. ומ"מ כבר נתבאר לעיל דאין מקום להקל בתרנגול זה מצד נדמה.

ומצד דין שכן לא ידעתי כיצד לדון, דלכאורה אין הכונה אלא כאשר באופן טבעי שוכנים הם יחד במקומות המרעה והחיות שלהם בטבע, אך עצם העובדה שאפשר להשכין אותם יחד ולא ירעו ולא ישחיתו אין סימן כלשהו.

אך בלא"ה כבר כתבו האחרונים דכיון דהלכה זו לא הובאה בשו"ע אין סומכין עליה להקל, עיין שו"ת בית יצחק יו"ד ח"א סימן ק"ז אות י', שו"ת מהר"ם שיק יו"ד צ"ח צ"ט, ושו"ת טוב טעם ודעת להגרש"ק תליתאי סימן קנ"א, דלדין דצריך מסורת גם שכן ונדמה לא מהני, ע"ש.

סוף דבר, לענ"ד אין להקל בעוף זה ובביציו ובני אשכנז צריכים לנהוג בו חומרא ואף הספרדים ראוי שיחמירו בזה אם לא בשעת הדחק. וכדין כתב מע"כ להחמיר בזה.

בהוקרה מרובה
וביקרא דאורייתא
אשר וייס

